Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריען
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם טאגע דעם ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואכענטליך
זאנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג אונד קאָסטעט
פיר עסטערדייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. קר. ע. וו.
פיערטעליעהר' 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר' 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 22, פינפצעהנטער יאהרגאנג | פעסט, מאָנטאג יב אדר א׳ ה׳ תרמ״ג. | Pest, den 19. Feber 1883.

בעוועגונגען אים יודענטהומע.

אלס לעטצטהין דער לערם אים אונגארישען רייכסטאגע וועגען דער יודען-עמאנציפאציאָן פאָראיבער וואר, וואוסטען וויר גלייך, דאס דיעזער לערם ניכט אָהנע יעדען נאכקלאנג פערהאללען ווירד, אונד דאס נון אונטער דען יודען זעלבער פיעלע נייע פראָיעקטע אויפטויכען ווערדען. אונד אין דער טהאט ערשיען גלייך דארויף אים דער ציפס איין אויפרוף צור גרינדונג איינער אונגארישען אלליאנץ צור בעקעמפפונג דעם אנטי-סעמיטיסמוס; דאנן ערשיען ווידער אין דען צייטונגען איין אויפרוף אן דיא שטאטוסקוואָ-געמיינדען, זיך צו פעראייניגען אונד צו קאָנסטיטואירען אונד איינע צענטראל-פערטרעטונג צו בילדען. אללע גוטע דינגע זינד דרייא. וויר האבען בערייטס איינע קאָנגרעס- אונד איינע אָרטהאָדאָקסע קאנצלייא — ווארום זאָללען וויר ניכט אויך איינע שטאטוסקוואָ-קאנצלייא אלס דריטטע אים בונדע האבען! צו דיעזען 2 פראָיעקטען ליעפערט נון אויף איינמאל דיא וויענער „נייצייט" נאָך 2 פונקעל-נייע פראָיעקטע. דאס איינע פראָיעקט וויל ניכטס מעהר אונד ניכט וועניגער האבען, אלס אן דיא רעגירונג איינע פעטיציאָן וועגען איינבערופונג איינעם „סנהדרין" צו ריכטען. צור בעגרינדונג דיעזעס פראָיעקטעס ווירד געזאגט: „אנגעזיכטס דער פיעלען בעשולדיגונגען, דיא יעטצט געגען דען תלמוד אונד געגען דאס יודענטהום ערהאָבען ווארדען, גיבט עס נור איין איינציגעס מיטטעל, וועלכעס אבהילפע שאפפען קאָננטע, אונד דיעס איינציגע מיטטעל איזט איינע פאָן דער רעגירונג איינצוזעהענדע איינבערופונג איינעם „סנהדרין". זאָ וויא דער גראָסע נאפאָלעאָן I. איין „סנהדרין" איינבעריעף, זאָ זאָלל דיא רעגירונג דיא הערפאָרראגענדסטען מעננער אללער פארטייען אים יודענטהומע, דער אָרטהאָדאָקסען, נעאָלאָגען, דער „חסידים" אונד קאבבאליסטען, צו איינעם „סנהדרין" איינבערופען, אום זיך פאָן דיעזעם מאנכע וויכטיגע פראגען איבער דאס יודעטהום בעאנטוואָרטען צו לאססען. דיא פאָן דיעזעם „סנהדרין" אבגעגעבענען אנטוואָרטען מיססען דאנן בינדענד זיין, אונד דיא רעגירונג מיססטע זיך נון דארנאך ריכטען. —

דאס צווייטע פראָיעקט געהט ווייטער דאהין, איינען גראָסארטיגען פעראיין צור פאָרדערונג אונד פערברייטונג יידישער וויססענשאפטען צו גרינדען. דיעזעס פראָיעקט ווירד ווייטער מיט פאָלגענדעם בעגרינדעט: „מיט דער וויססענשאפט דעם יודענטהומס איזט עס אין דען לעטצטען יאהרען שטארק אבווערטס געגאנגען; זאָ גראָס אונד פיעלפערשפרעכענד דער אויפשוואונג אין דען פריהערען יאהרען געוועזען, זאָ שנעלל איזט איהר ניעדערגאנג אין דען לעטצטען יאהרען. דיא גאנצע וועלט איזט היינטע נור מיט דעם צייטונגס-לעזען בעשעפטיגט; אום דיא יידישע וויססענשאפט קיממערט זיך ניעמאנד. זייטדעם דיא יודען עמאנציפירט ווארדען אונד זיא אויך אדוואָקאטען, אפאָטהעקער אונד שטאאטס-איגשעניערע זיין דירפען, האט זיך דיא יידישע יוגענד דען אוניווערזיטעטען צוגעווענדעט, אונד דיא יידישע וויססענשאפט איזט גאנץ פערנאכלעססיגט! — דער פאריזער ראָטהשילד האט בערייטס איינען גראָסען געלד-פאָנד צור גרינדונג איינעם פעראיינעס צום צוועקע דער פערברייטונג יידישער וויססענשאפטען אין פראנקרייך הערגעגעבען. דיעזער פעראיין שטעהט אין שאָנסטער בליטהע, אונד אויך הערפאָרראגענדע ניכט יידישע געלעהרטע, וויא ערנסט רענאן, זינד מיטגליעדער דעסזעלבען. ווארום זאָלל אלזאָ ניכט אויך אין וויען איין זאָלכער פעראיין צור פערברייטונג דער יידישען וויססענשאפטען אין עסטערדייך-אונגארן געגרינדעט ווערדען, דא אויך דער וויענער ראָטהשילד בערייטס ווערע, צו איינעם זאָלכען עדלען צוועקע איינען בעדייטענדען געלד-פאָנד צו שפענדען! דיא העררען יידישען געלעהרטען אין עסטערדייך-אונגארן קאָננטען נון מיט פעראייניטען קרעפטען דיא נאָך אונבעהאָבענען שעטצע אים „תלמוד" אונד „מדרש" צו טאגע פאָרדערן אונד זאָ צור איפהעללונג פיעלער נאָך דונקלען שטעללען אין דער געשיכטע דעם אלטערטהומס בייטראגען אונד דיא געשיכטע אונד שטאטיסטיק דעם יודענטהומס בערייכערן!"

נון, וויר האבען גלייך פאָר אלל דיעזען פראָיעקטען-מאכעריין געוואַרנט, דענן פאָר אללעם מיססטע מאן דען אנטי-סעמיטישען לערם גאנץ אינס לעערע פערהאללען לאססען, אונד ערסט דאנן, ווענן פאָללשטענדיגע רוהע אין דען געמיטהערן איינגעטרעטען ווירדע, קאָננטע מאן עטוואס געשיידטעס מאכען — אונד דיעזעס געשיידטע בעשטינדע עבען דארין, זיך אין קיינע נייען פראָיעקטע איינצולאססען אונד קיינע נייעו בעוועגונגען אונד שטרייטיגקייטען אים יודענטהומע זעלבער הערפאָרצובריינגען, זאָנדערן עהער אים אלטען ראהמען דעם בעשטעהענדען צור בעפעסטיגונג דעם יודענטהומס צו ווירקען.

דאס פראָיעקט צור פערברייטונג יידישער וויססענשאפט, וויא עס אין דער וויענער „נייצייט" אומשריעבען ווירד, ווירדע נור איינען פרעמדען אין עסטערדייך אינזאָפערנע צו גוטע אונד צום נוטצען קאָממען, אלס זיא דא געלעגענהייט האבען ווירדען, איהר וויססען אין דער יידישען געשיכטע אונד ליטעראטור צו צייגען אונד זיך דא אים געלעהרטען-שטרייטע הערפאָרצוטהון! וויר אבער וואָללען דא דיא געלעהרטען-וועלט אין רוהע לאססען אונד ווינשען עהער, דאס עטוואס פיר אונזערע יוגענד געטהאן ווירד! דיא יידישע יוגענד, וועלכע זיך מייסטענס דעם שטודיאום וועלטליכער וויססענשאפטען ערגעבען, וויים פאָם יודענטהומע גאר ניכטס — אונד דארין בעשטעהט עבען דיא גראָסטע געפאהר פיר דאס יודענטהום. וויר מיססען עס היער זאגען, דאס אלס דיא טיסא-עסלאַרער בלוט-געשיכטע איפטויכטע, אויך פיעלע אונטער דען געבילדעטען יידישען שטודענטען, דיא פאָן דער יידישען לעהרע קיינען דונסט האטטען, דער מיינונג וואַרען, דאס ווירקליך אונטער דען פאנאטישען אָרטהאָדאָקסען יודען דער ברויך הערשע, כריסטענבלוט אויף „פסח" צו בעניטצען! זעלבסט דיא פאאר יידישען געבילדעטען, וויא דיא דעפוטירטען מעזעי אונד באָרין, אונד וויא דער אונגארישע צייטונגס-שרייבער אטשאדי, וועלכע צור פערטהיידיגונג דעם יודענטהומס דאס וואָרט ערגריפפען, האבען עבען נור וויא „גוים" געשפראָכען, דא זיא דיא לעהרען אונד דאס וועזען דעם יודענטהומס ניכט קעננען. ווענן אלזאָ איין געבילדעטער יודע זאָגאר דען בעסטען ווילּלען האט, זיינע גלויבענס-גענאָססען צו פערטהיידיגען, זאָ ווייס ער גאר ניכט, וויא ער דיעזען גוטען ווילּלען צור אויספיהרונג ברינגען זאָלל. היער האנדעלט עס זיך אלזאָ ניכט אום דיא פאָרדערונג נאָך אונבעהאָבענער שעטצע אים „תלמוד" אונד „מדרש", וויא עס דיא וויענער פראָיעקטען-מאכער גלויבען, זאָנדערן דארום, דען שאָן בעהאָבענען אונד בעשטעהענדען שאטץ אין דער יידישען רעליגיאָן דער יוגענד צוגענגליך צו מאַבען; מאן טראכטע אלזאָ פאָר אללעם דאפיר, דאס אונזערע יוגענד וויססע, וואָ גאָטט וואָהנע, אונד וואס פיר איינעם גלויבען זיא אנגעהאָרע!

דער קעננער דעם יודענטהומס מוס זיך אָפט אָרגערן, ווענן ער זיעהט, וויא מאנכער זאָנסט מיכטיגע יידישע צייטונגס-שרייבער אויף איינע לינקישע אונד אונבעהאָלפענע וויזע דאס יודענטהום צו פערטהיידיגען זוכט! איינע זאָלכע פערטהיידיגונג שאדעט מעהר אלס זיא ניטצט. — יא, לעטצטהין איזט זאָגאר, וויא וויר בערייטס בעריכטעטען, איין יודע צום רעדאקטער איינעם אנטי-סעמיטישען וויטצ-בלאטטעס געוואָרדען! איין געוויססער יאזעף שרייבער זאָה נעמליך, וואס פיר גוטע געשעפטע „פינגעטלענשעג" מיט זיינעם אנטי-סעמיטישען בלאטטע מאכטע; דענן ביז פאָר איינעם יאהרע האט זיך קיין הונד אויף דיעזעס בלאטט אומגעזעהען, נאכדעם עס זיך יעדאָך דען אנטי-סעמיטיסמוס צום שטעקענ-פפערדע געמאכט, ווירד עס זעלבסט פאָן דען יודען אללגעמיין געקויפט אונד געלעזען. ליידער ווערדען דיא יודענפיינדליכען בלעטטער וועניג אונטערשטיטצט. דאפיר אבער קויפט דער יודע פיר טהייערעס געלד דען „פינגעטלענשעג" דא ער פיר זיין געלד נייגיעריג איזט צו לעזען, וויא מאן איבער איהן שימפפט! דיעזען „רוח" וואָללטע שרייבער דעם ווערהאָיאי ניכט גאָננען; ער דאכטע זיך, וואָצו זאָללען דיא „גוים" פיר דיא בעשימפפונג דער יודען זיך נאָך פאָן יידישעם געלדע „רוח" מאכען, ליעבער זאָלל איין יודע געגען זיינע גלויבענסגענאָססען שימפפען אונד דען „רוח" זעלבער איינשטעקען! געדאכט — געטהאן, אונד דער יודען-יונגע שרייבער גרינדעטע דאס אנטי-סעמיטישע וויטצבלאטט „רוח", וואס איהם ווירקליך איינען בעדייטענדען „רוח" איינבראכטע. אָהנעהין קלאגען דיא כריסטען, דאס דיא יודען איהנען איבעראלל קאָנקורענץ ביעטען, דאס שאָן מעהר יידישע אדוואָקאטען אונד בעאמטע אלס כריסטליכע זינד — ווארום זאָלל איין יודע אלזאָ ניכט אויך אים אנטי-סעמיטיסמוס דען כריסטען קאָנקורענץ ביעטען! דער יודע פערשטעהט יא דאָך בעססער, געגען דיא יודען צו שימפפען אלס דער כריסט! — זאָ דאכטע זיך שרייבער; אבער דער מענש דענקט, אונד דער שטאאטס-אנוואלט לענקט. דער שטאאטס-אנוואלט האט נון בערייטס געגען דיעזען יידישען אנטי-סעמיטען שרייבער, וויא אויך געגען דען כריסטליכען אנטי-סעמיטען אישטאָצי איינען פרעספראָצעס אנגעשטרענגט — אונד זאָ ווערדען פיעלליכט שרייבער אונד אישטאָצי אין איינעם אונד דעמזעלבען קערקער פלאטץ פינדען. וואהרליך, דאס ווערע איינע זאָנדערבארע צוזאממענקונפט, אונד אישטאָצי העטטע דא איינען אייגענטהימליכען געזעללשאפטער!

איזט דאס ניכט זאָנדערבאר! זאָ זיעהט אלזאָ אונזערע יוגענד אוים! ענטוועדער ווירד זיא צום שלעכטען פערטהיידיגער דעם יודענטהומס אָדער גאר צו דעססען אנגרייפער! אלזאָ, מאן טראכטע ליעבער דאפיר, דאס אונזערע יוגענד ניכט אָהנע יעדעס יידישע וויססען הערנאוואכסע! לאססען וויר אללע פארטיי-בעוועגונגען אונד געלעהרטען-שטרייטיגקייטען אים דעם שפיעלע, אונד זעהען וויר, דאס אונזערע קינדער אין דער הייליגען לעהרע אונטערריכטעט אונד אין דער גאָטטעס-לעהרע איפערצאָגען ווערדען!

קראנק געוואָרדען.״— זאָ בעריכטען אללע פאָר-געסטריגען ציישונגען. נון בראכטע אבער נאָך דיא געסטריגע פאָרשטאדט-צייטונג איינע פאָרטזעטצונג דיעזער שויערגעשיכטע. דא הייסט עס: דיעזע קוה האט נאָך איינע זעהר אינטערעססאנטע פאָר-געשיכטע. — זיא געהאָרטע איינעם פאָלנישען יידי-שען פּיעה-הענדלער. אונטער דעם פּיעה, דאס ער נאָך וויען טרייבען ליעס. וואר דיעזע קוה דיא טאָללסטע, אונד האט שאָן צו בעגינן דעם טראנספּאָרטעס אללעם איבריגע פּיעה שייא גע-מאכט. דער פּיעה-טרייבער, וועלכער איין פראָמ-מער יודע איזט, ווענדעטע זיך אין גאליציען אן איינען וואונדער-ראבבי מיט דער בעשווערדע וועגען דיעזער קוה. דער וואונדער-ראבבי זאגטע איהם נון: דיעזע קוה זייא אירגענד איינע באָזע „קליפּה״, אין וועלכער איין „גלגול״ פאָן איינעם געלאָגען אָדער פאָן איינעם „סעמינאריסטען״ שטעקט. דאָך פיר איין „רענדל״ (דוקאטען) פערפּפליכטעטע זיך דער וואונדער-ראבבי. דער קוה צווישען דען האָרנערן איינע „קמיעה״ אנהענגען צו לאססען, דורך וועלכע זיא זאָ צאהם וויא איין לאמם ווערדען ווירד. אינ-דעססען אבער שיינט דיעזע „קמיעה״ ניכט גע-ווירקט צו האבען, דענן אלס זיא ביא איהרער דורכרייזע איבער פרעסבורג דיא „ישיבה״ וויטטער-טע, דא געריעטה איהר סעמינאריסטישער גייסט אין זאָלכע אויפרעגונג, דאס זיא דיא גאנצע „ישיבה״ ניעדערשטאָססען וואָללטע. אלס זיך אבער דיא גוטען פרעסבורגער „בחורים״ דעם באָזען גייסטעס בע-מעכטיגטען אונד דיא קוה באנדען, דא פאנדען זיא צווישען דען האָרנערן נאָך דיא „קמיעה״; זיא אָפּפ-נעטען דיעזעלבע אונד פאנדען דא פאָלגענדעס אויף פערגאמענט געשריעבען: „קראפלא דצוואָראבאנ״א טביא מקראפלא דפאָוואדאלי״א״ (דאס הייסט צו יידיש: צוואָרעב- (קעז-) קרעפּפלעך זינד בעססער, אלס פּאָווידעל - קרעפּפלעך!)— זאָ שרייבט דיא „פאָרשטאדט צייטונג״. נון מיססען וויר אבער בע-מערקען, דאס דיא גאנצע „מעשה נורא״ גאר קיינע אָריגינאל-דיכטונג, זאָנדערן אוים דעם בעקאנגטען שפּאָטטבוך „ר׳ מורא גאבערנדעל״ געשטאָהלען איזט; אונד וועגן דיא ציישונגען ניכטס בעססערעס צו שרייבען האבען, זאָ זאָללטען זיא דיעזען רוים ליעבער גענצליך לעער לאססען! שאדע אוים דיא דרוקער-שווערצע!

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פּרייזע.

געטריידע-געשעפט. פאָן ווייצען וואר גענטשטען פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט, 20000 מעטרצ׳ ווארדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס- 200 מטרצ׳ .81 ק׳ 10°40 גולד. 200 מטרצ׳ 80°2 ק׳ 10,45 גול. 200 מטרצ׳ 79·8 קילאָ 10°50 גולד.— 100 מטצ׳ 79.7 קילאָ 10,55 גולד — 100 מעטער-צענטנער 79,5 קילאָגראמם 10.45 גול. 100 מרצ׳ 79,4 ק׳ 10,25. 200 מעטצ׳ 79·8 ק׳ 10.50 גול. 100מטר׳ 79° 10,10 גול. פעסטער-באָדען 100 מעטערצ׳ 79,5 קילאָ 10°20 גולד. 200 מטצ׳ 78,5 קילאָ׳ 10°10 גולד. 700 מעטרצר׳ 80°2 קילאָ 10.70 גול. 300 מעטרצט .81 קילאָ 10.70 גולד — נאָרד-אונגארישע 200 מעטרצער, 79.5 קילאָ׳ 9,85 גולד. 200 מטרצ׳ 78° כ׳ 9.70 גול. 100 מעטרצי׳ 78°5 קילאָ 9.65— באשקער 3400 מעטער-צענט׳ 79.5 קילאָ 10.50גולד.— (אללעם פער 100 קילאָ.)

גערסטע (נייא) 6.90—8.20 גולד.

קוקורוץ (נייער) $6·07^1/_2$ – 6.15 גולד.

האפער 6.40—6.55 גולד.

פעסטער שלאכטפּיעה-מארקט. ביא דער אם 15-טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואָכענ-מארקטע ווארדען 1502 שטיק גראָס- אונד 1575 קליין-פּיעה צו מארקטע געבראכט. היעפאָן ווארדען פערקויפט: 17 שטיק שטיערע, פער שטיק פאָן 120 150 גולדען. 875 אָכסען דאס פּאאר פאָן 240—270 גולד 322 קיהע, דאס פּאאר פאָן 140 - 200 גולד. 275 מעלק-קיהע דאס שטיק פאָן100—120גול. שטיק 33 ביפּפעל, דאס פּאאר צו 160—190 גול., 574 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאָן15 —°20 גולד. 1001שטיק לעממער [דאס פּאאר 4,50—5 גולד. פּרייזע פער 100 קילאָ: אָכסענ-פליישׁ —.51 - .54 גולד — קוה-פלייש. —,50—53 גולד., קאלב-פלייש 60—65 גול׳ ביפּפעל-פלייש 46—.48 גולד.—

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם .14 פעבּער 1883.

ברינן 62 62 12 69 72

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער : מאיר בר״י רייז.

קאָנקורז.

אין דער אויט׳ איזר׳ אָרטהאָדאָקסען געמיינ-דע צו אָפּען (נייעשטיפט, רעכטעס דאָנוי-אופער) איזט דיא שטעללע איינעם ש״ב, ומ״ץ קורא ומוהל אונד רעליגיאָנס-לעהרערס מיט 1-טען מאי צו בעזעטצען. יאהרעס-געהאלט 360 גולדען אונד 80 גולדען וואָה-נונג. רעפלעקטאנטען האבען איהרע שריפטען ביז מיטטע מערץ אן הערדן זיגמונד גאָלדשטיין, II בע-צירק, זיגמונדגאססע נ׳ 38 אין אָפען, איינצוזענדען. דעם אקצעפּטירטען ווערדען דיא רייזע-שפּעזען פערגיטעט.

(1—3)

קאָנקורז.

אין דער איטאנאָמען אָרטהאָדאָקסען געמיינ-דע צו ביד-סענט-מיהאלי (סאבאָלטשער קאָמיטאט) איזט דיא שטעללע איינעם שוחט ובודק ש״ץ וקורא פאָן ר״ח אייר הבע״ל צו בעזעטצען. יאהרעס-גע-האלט 35 גולדען ע׳ וו׳ זאממט פרייער וואָהנונג נעבסט עמאָלומענטען. רעפלעקטאנטען האבען איה-רע התרות וקבלות, וויא אויך איהרע צייגניססע מגאוני זמננו איינצוזענדען אונד צו פּראָבע-פאָר-טראג לעגנסטענס ביז יום א׳ דחוה״מ פסח הבע״ל צו ערשיינען. — נור דעם אקצעפּטירטען ווערדען דיא רייזע-שפּעזען פערגיטעט.

1—3 דער פאָרשטאנד.

קאָנכורז.

אין דער אויטאָנאָמען איזראעליטישען אָרטהאָ-דאָקסען קולטוס-געמיינדע צו סילאדי-שאָמלוי זינד פאָלגענדע שטעללען פאָן ר״ח אייר הבע״ל צו בע-זעטצען: 1) איין שוחט ובודק וקורא. נעבסט טיכ-טיגעם בעל תפלה, יאהרעס-געהאלט 450 גולדען אונד 50 גולדען אויף וואָהנונג נעבסט נעבענעמאָלי-מענטען.—2) איין שוחט שני, דער עבענפאללס בעל תפלה, שוחט ובודק וקורא איזט. יאהרעס געהאלט 120 גולדען מיט פרייער וואָהנונג אונד מקוה-איינ-קינפטען. רעפלעקטאנטען האבען קבלות מגאוני זמננו לעגנסטענס ביז אם 15-טען מערץ ל׳ י׳ איינ-צוזענדען אונד אויף פּראָבע צו ערשיינען.— נור דען אקצעפּטירטען ווערדען רייזע-שפּעזען פערגיטיגט.

סילאדי-שאָמלוי 1883.

1—4 יצחק הירשמאנן, פרעזעס.

קמח פסח.

געפערטיגטע בעעהרען זיך צור אללגעמיינען קענטניס צו ברינגען, דאס דיא היעזיגע בעסט רע-נאָמירטע גראָסע דאמפּפ-וואלצען-מיהלע (פאָר-מאלס: פּריינד, שאנצער עט קאָמפּ.) נייא רעסטוי-רירט, אונד צום פערמאהלען פאָן קמח פסח (אם 28-טען יענער) בהכשר מהרב הגאון אב״ד דפה אין בעטריעב געזעטצט ווארדע. עס ווארדען פיינסטע, דער נייעזיט צוזאגענדע מאשיענען אלס פאָרצעללאנ-וואלצען, סיבּטער אונד צילינדער צו דיעזעם צוועקע איינגעזעטצט. דיא מעהלע זינד פאָן האָכסט פיינסטער קוואליטעט. דיא געפערטיגטען לאדען דאהער דיא פ׳ ט׳ הערדן אינטערעססענטען צום מעהל-בעצוגע אויף דאס הערפליכסטע איין, אונד פערזיכערן זיא דער פּראָמפּטעסטען, רעעללסטען אונד ביללינסטען בעדיענונג. — יעדער זענדונג ווירד איין הכשר מהרב הגאון דפה בייגעגעבען. — פּרייז-קוראנטע אונד מוסטער אויף פערלאנגען גראטיס.

סטאניסלוי, פעבּער 1883.

Ch. Peitzer, Sternhell & Hessell

כשר יין של פסח מכרם ישראל.

אום דעם פ. ט. פּובליקום דען וויינ-בעדארף אויף פסח צו ערלייכטערן, פערזענדען וויר מיט פאָסטנאכנאהמע פאַססען צו 4 ליטער ראָטה, שיל-לער אונד וויים-ויין צו 2 גולדען, פראנקא פאססען, פראנקאָ פעסט. וויא אויך סלוואָוויטץ צו 4 ליטר פאַססען צו 3 גולדען 50 קרייצער פראנקאָ פאססען פראנקאָ פעסט. אויסער דיעזעם עמפּפעהלען וויר אונזער רייכאַרטיגעס לאגער פאָן כשר וויינען של פסח אין יעדעם בעליעביגען קוואנטום. אויף פער-לאנגען זענדען וויר אונזערן פּרייז-קאראנט וויא אויך איינען הכשר פאָן אב״ד דק״ק איללאָק:

Achtungsvoll: Markus Lang et Sohn.

Illok, (Syrmien Donau-Station.)

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
נאָרד-אונגארישער	75	.
"	76	.
"	77	9.50—9.55
"	78	9.60—9.65
"	79	9.70—9.75
"	80	9.80—9.85
"	81	9.90—9,95
פעסטער-באָדען	75	.
"	76	.
"	77	9.90—9 95
"	78	10.——10.10
"	79	10.15—10.25
"	80	10.30—10.35
"	81	10.40—10.45
טהייס	75	.
"	76	.
"	77	9.95—10.—
"	78	10.05—10.15
"	79	10,20—10 30
"	80	10,35—10 40
"	81	10.45—10 50
וויסענבורגער	76	.
"	77	9.90—9 95
"	78	10.——10.10
"	79	10,15—10,25
"	80	10.30—10.35
"	81	10.40—10.45

פרוכטע	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאגראמם
קאָרן	70 —	7.30—7.—
גערסטע מאלץ	62	—.———
" פוטטער	62	7.10—6.85
האפער	40	6.20—6.60
קוקורוץ באנאטער	75	6 05—6 15
אַנדערע	73	6.05—5.95
הירזע	—	6 —— 6 50

[illegible]		פער פריה-יאהר	פער 100 קילא
ווייצען		"	9.60
קוקורוץ		"	—.—
גערסטע		"	—.—
האפער		"	—.—
		"	—.
		"	6.48
		"	—.—
רעפס		"	—.—

כאררען-מעהל נומער		דער באללען צו 100 קילאָגראמם מיט זאק פל. קר.
0	"	19 80
1	"	19 20
2	"	18 60
3	"	18 10
4	"	17 50
5	"	16 40
6	"	15 60
7	"	14 60
	"	12 80
$8^1/_2$	"	10 86

שפּיריטוס	
אלטע מעטהאָדע פריכהעפע	31 75
" נייע " קארטאָפפעל..	30 25

קורז-טאבעללע פאָם 15 פעבּער

[illegible]	פל.	קר.
ווילנער-אשיא	100	—
דוראמטן	5	62
עסטערריי-אונגארישע 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	50
נאפּאלעאנדאר	9	50
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	58	50
20 מארק-שטיקע	11	72
פּאפּיער-רובל	1	18
לאָזע		
1854-ער 4-פּראָצענטיגע שטאאטס-לאָזע	118	—
1860-ער גאנצע	129	—
דעטטא האלבע	137	—
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	170	—
דעטטא " 50 "	171	—
ראאב רעגולירונגס-שיינע	37	—
טירקען-לאָזע	25	—
קרעדיט-לאָזע	170	—
קלארי-לאָזע צו 40 גולדען	38	—
דאָנוי-דאמפּפשיפפ-פאהרט- לאָזע	108	—
אינזברוקער לאָזע	22	—
קעגלעוויטש לאָזע צו 10 גולדען	20	—
קראקויער לאָזע " 20 "	19	—
אָפנער לאָזע " 40 "	38	—
פּאלפי לאָזע " 40 "	36	—
רודאלפס לאָזע " 10 "	20	—
סאלם לאָזע " 10 "	53	—
זאלצבורגער לאָזע " 20 "	22	—
סט.-גענאָאיס לאָזע " 40 "	16	—

לאָזע.	פל.	קר.
סטאניסלויס לאָזע צו 20 גולדען	24	—
טריעסטער לאָזע " 100 "	127	—
דעטטא " 50 "	63	—
וואלדשטיין-לאָזע " 20 "	27	—
ווינדישגרעץ-לאָזע " 20 "	37	—
אונגארישע-פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד	114	50
טהייס-רעגאל-לאָזע	109	50
וויענער-לאָזע	123	—
ווערטה-פּאפּיערע		
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	118	50
דעטטא צו 4 פּראָצענט	86	50
אונגארישע פּאפּיער-רענטע	85	35
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	97	50
טעמעשוואַרער באנאטער	96	—
זיבענבירגישע	97	—
גאליציש	97	—
בוקאָווינא	98	—
אונגארישע אייזענבאהנ-אנלעהען	134	—
ווייגצעהענט-אבלאָזונג-אבּליגאציאָנען	97	—
פּפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענ-קרעדיט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	101	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען באנק צו $5^1/_2$ פּראָצענט	102	75
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענ-קרעדיט-אנשטאלט צו 5 איינהאלב פּראָצענט	98	50
דער אָסטבאהן	89	—
דער נאָרד-אָסט-באהן	162	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1883 — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

האטטע קיינע עלטערן אונד וואר לעהרערין אן דער איזראעלישישען מעדכען-שולע צו טריעסט. דיא עלטערן דעם באראָנס האטטען קיינע אהנונג פֿאָן דעם געשעהענען, וואוסטען נור זאָ פֿיעל, דאס דער זאָהן מיט דעם יידישען מעדכען צו פֿיעל אומגאנג האבע, וואס זיא אבער פֿיר איין געוואָהנליכעס אבענטייער איהרעס לעבענס-לוסטיגען זאָהנעס געהאלטען. —

איינעס שאָנען טאגעס אבער וואר דער יונגע באראָן פּלאָטצליך פֿערשוואונדען, אָהנע דאס עליזע וואָלפֿנער אירגענד איינע שפּור דעם פֿערשוואונדענען פֿינדען קאָננטע. זיא טרויטע זיך ניעמאנדעם איהר לייד צו קלאגען, ענדליך אבער, אלס איינע לענגערע צייט פֿערשטריכען, ווענדעטע זיא זיך אן דיא עלטערן דעם באראָנס זעלבער אונד ענטדעקטע איהנען דאס גאנצע געהיימניס איהרעס פֿערהעלטניססעס צום יונגען באראָן.

דא לאכטען אבער דיא עלטערן דעם באראָנס לויט אויף אונד זאגטען: „נון איזט ענדליך איינמאל אויך איינע יידין פֿאָן איינעם כריסטען בעטראָגען וואָרדען! דיא געשיכטע איזט אונס ניכט נייא; וויר וויססען, דאס דיינע גאנצע הייראטהס-געשיכטע איינע קאָמאָדיע וואר: דרייא כריסטליכע קאָמאָדיאנטען האבען זיך אלס ראבבינער פֿערקליידעט, אונזערען זאָהן אינ'ס יודענטהום איינגענאָממען אונד איהן מיט דיר געטרויט. וויא געזאגט, אלל דאס וואר עבען נור איינע קאָמאָדיע. אונזער הערר זאָהן איזט איבערהויפּט איינעם זאָלכען אָפּפֿערס ניכט פֿעהיג, דאס ער איינעם מעדכען צו ליעבע איינע אָפּעראציאָן אן זיינעם קאָרפּער פֿאָרנעהמען ליעססע!"

דיא ארמע יידין געריעטה אין אויסעראָרדענטליכע פֿערצווייפֿלונג אונד וואר איינער אָהנמאכט נאהע.

דער פֿאטער דעם יונגען באראָנס אבער שפּאָטטעטע נאָך איהרער, אינדעם ער זאגטע: „אונד דאס האסט דוא ניכט געוואוסט, דאס מיין זאָהן גאר ניכט אָפּערירט וואורדע! — דאָך, דוא ביזט יא איינע יידין, לאססע אלזאָ מיט דיר האנדעלן; וויר געבען דיר 20,000 גולדען, דאמיט דוא דיך פֿיר דיעזען בעטרוג ענטשעדיגסט, אונד איך גלויבע, עס ליעגט אין דיינעם אייגענען אינטערעססע, דאס דוא דיעזע געשיכטע דער גאנצען וועלט פֿערשווייגסט אונד ניכט אויספּלוידערסט, דאמיט דוא דיך היעדורך ניכט זעלבער לעכערליך אונד צו שאנדען מאכסט!"

אָהנע אויף דיעזען אינפֿערשעמטען אנטראג דעם אלטען באראָנס עטוואס צו ערווידערן, בעגאב זיך דיא ארמע עליזע פֿאָן דא צו איינעם יידישען אדוואָקאטען אונד ערצעהלטע איהם דיא גאנצע געשיכטע. —

דער אדוואָקאט פֿראגטע זיא: אָב זיא וויעניגסטענס דיא נאמען יענער אנגעבליכען ראבבינער קעננע? — אבער עליזע וואוסטע זיך דער נאמען ניכט צו עראיננערן, בעטהייערטע אבער, דאס זיא דאָך אלס יידין איהרע גלויבענס-גענאָססען קעננע, אונד דאס יענע דרייא מעננער קיינע קאָמאָדיאנטען, זאָנדערן ווירקליכע יודען וואָרען. — דער אדוואָקאט מאכטע זיא נון אויפֿמערקזאם, דאס זיא וואָהל געגען דען יונגען באראָן איינען פּראָצעס אלס בעטריגער אונד ענטפֿיהרער אנשטרענגען קאָננטע, דאס אבער היער פֿאָן איינעם אנשפּרוכע אלס גאטטין געגען דען געזעטצליך אנגעטרויטען גאטטען קיינע רעדע זיין קאנן, וויל דאס געזעטץ איינע זאָלך געהיימע הייראטה ניכט אנערקעננט. דיא פֿראגע ווערע היער נאָך יידישעם געזעטצע איינע אנדערע: וואָרען יענע דרייא מעננער ווירקליך יודען, אונד איזט דיא טרויאונג נאָך יידישעם געזעטצע רעגעלרעכט פֿאָר זיך געגאנגען? אין דיעזעם פֿאללע דירפֿטע עליזע ניעמאלס הייראטהען, ביז דער באראָן איהר איינען שיידע-בריעף (גט) גיבט, אָדער … שטירבט! פֿרייליך, דען באראָן קאָננטע עס זעלבסט אין דיעזעם פֿאללע ניכט הינדערן, וויעדער קאטהאָליק צו ווערדען אונד זיך וויעדער צו פֿערהייראטען, דא פֿיר דיא כריסטען דיעזע אָפּעראציאָן אונד דיעזע געהיימע, אינגעזעטצליכע הייראטה קיינע גילטיגקייט האבען!

דער אדוואָקאט ריעטה איהר דאהער, פֿאָרלייפֿיג דאס איהר אנגעבאָטענע געלד אנצונעהמען, יא נאָך מעהר צו פֿערלאנגען, וויל עס יעדענפֿאללס דען עלטערן דעם באראָנס זעהר געלעגען זיין מיססע, דאס דיא געשיכטע פֿערטושט ווערדע, זאָנסט העטטען זיא ניכט זאָ לייכט 20,000 גולדען אנגעבאָטען! — עליזע אבער געדולדעטע נאָך איינע לענגערע צייט, ווארטעטע אויף דיא ריקקונפֿט דעם יונגען באראָנס, אונד נאכדעם אלל איהר ווארטען פֿערגעבליך וואר, פֿערליעס זיא טריעסט, דען אָרט איהרעס אונגליקעס, אונד וואנדערטע נאָך ב ע ר ן אין דער שווייץ, וואָ זיא איינע אנפֿערוואנדטע האטטע. היער ווענדעטע זיא זיך אן איין „אויסקונפֿטס-אמט", וואָ זיא אום איינע שטעללע אלס ערציעהערין אנפֿראגטע. אין בערן וואר אבער נור איינע שטעללע ביי איינעם כריסטליכען אדעליגען צו פֿערגעבען, דאָך ענטשלאָס זיך עליזע, דיעזע אנצונעהמען, אינדעם זיא פֿאָן איהרער אנפֿערוואנדטען פֿערקאָסטיגט ווערדען קאָננטע.

נאכדעם נון דיא גנעדיגע פֿרויא באראָנין דיא צייגניססע דיעזער ערציעהערין געזעהען אונד זיא פֿיר גוט בעפֿינדען, אקצעפּטירטע זיא עליזע אלס ערציעהערין פֿיר איהרע קליינע טאָכטער.

אונד נון קאָממט דער אינטערעססאנטעסטע פּונקט אין דער געשיכטע. דער מאנן דיעזער באראָנין וואר קיין אנדערער, אלס דער יונגע באראָן קאָניגסשטיין אויס טריעסט — אונד דער לעזער קאנן זיך עס אין זיינער פֿאנטאזיע אויסמאלען, וואס דאס פֿיר איין איבערראשענדעס צוזאממענטרעפֿפֿען צווישען דעם באראָן קאָניגסשטיין אונד דער עליזע וואָלפֿנער וואר!

ווענן וויר דא דיא צוויי-געשפּרעכע צווישען דעם באראָן אונד דער יידין ניעדערשרייבען וואָללטען, דא מיססטען וויר היעמיט איין גאנצעס בוך אויספֿיללען. אבער גענוג זאָ פֿיעל, דער באראָן ווענדעטע אללעס מאָגליכע אן, אום דיא בעטראָגענע עליזע צו בעשוויכטיגען. אנפֿאנגס טהאט ער דיעס מיט געלד, פֿערשפּראך איהר אונגעהייערע סוממען; אלס אבער עליזע היעפֿאָן ניכטס וויססען וואָללטע, דראָהטע איהר דער באראָן מיט איינשפּערען אונד ערמאָרדען! —

עליזע ווענדעטע זיך נון בריעפֿליך אן דען יידישען אדוואָקאטען אין טריעסט — אונד דיעזער שריעב איהר פֿאָלגענדעס: „וויא איך איהנען שאָן היער געזאגט, זאָ קאָננען זיא געגען דען באראָן איינען פּראָצעס וועגען „ביגאמיע" (צוויי-ווייבע-רייא) ניכט אנשטרענגען. דענן ווענן עס אויך דרייא ראבבינער וואָרען, איזט זאָוואָהל נאָך כריסטליכעם, אלס נאָך לאנדעס-געזעטצע דיעזע געהיימע הייראטה אָהנע יעדע גילטיגקייט. אבער זיא קאָננטען געגען דען באראָן איינען גראָססען שקאנדאל-פּראָצעס וועגען בעטרוג אונד ענטפֿיהרונג איינלייטען לאססען. דער באראָן מיסטע דא אונטערזוכט ווערדען, אָב אן איהם ווירקליך איינע יידישע אָפּעראציאָן פֿאָרגענאָממען וואורדע, אונד ווענן דיעס ווירקליך דער פֿאלל ווערע, זאָ ווערע דער שקאנדאל-פּראָצעס איין אויסעראָרדענטליך גראָססער. — יא, איך האבע זאָגאר דיא וואהרשיינליכקייט דאפֿיר, דאס יענע דרייא מעננער ווירקליך יודען וואָרען אונד דיא אָפּעראציאָן אונד דיא טרויאונג פֿאָרגענאָממען — דענן זאָנסט העטטע זאָוואָהל דער פֿאטער דעם באראָנס, אלס אויך דער יונגע באראָן זעלבער איהנען ניכט זאָ פֿיעל געלד אנגעטראגען. — דאָך איך קאָממע זאָעבען וועהרענד דעם שרייבענס אויף איינען געדאנקען, דען וויר שאָן לענגסט העטטען אויספֿיהרען קאָננען. דא נאָך איהרער בעהויפּטונג יענע דרייא יודען נאָך ירושלים אויסוואנדערטען, זאָ ווערדע איך אין איינער דאָרטיגען צייטונג פֿאָלגענדע אנצייגע ערגעהען לאססען: „יענע דרייא יודען אָדער ראבבינער, וועלכע ביי איהרער דורכרייזע אין טריעסט איינען יונגען כריסטען צום יודענטהומע בעקעהרטען אונד איהן מיט

קייט אויס, נענאָם דאהער דאס פֿערטרויען דער ענגלישען קויפֿלייטע אונד מאכטע דאבייא גוטע געשעפֿטע. דא מרדכי צבי פֿאָן טאג צו טאג רייכער געוואָרדען, זאָ שריעב ער דיעס דען גראָססען פֿערדיענסטען זיינעס זאָהנעס צו. דער פֿאטער זעלבער גלויבטע אלזאָ, דאס זיין זאָהן פֿאָן גאָטט דאצו אויסערוועהלט זייא, אום זיינעם פֿאָלקע דיא ערלאָזונג צו ברינגען.

אים הויזע דעם ענגלישען אגענטען האָרטע מרדכי צבי אָפֿט פֿאָן דער נאָהע דעם 1000-יעהריגען רייכעס שפּרעכען; דאס יאהר 1666 וואורדע פֿאָן דען ענגלענדערן אלס דאס מעססיאנישע יאהר בעצייכנעט, וועלכעס דען יודען איינע נייע העררליכקייט ברינגען אונד זיא נאָך ירושלים צוריקקעהרען זעהען ווערדע. דיא פֿאָם ענגלישען אגענטען פֿערנאָממענען ערווארטונגען ערצעהלטע מרדכי צבי זיינעם זאָהנע שבתי, אונד דיעזער, דער טראָטץ זיינער יוגענד שאָן איין גראָססער „קאבבאליסט" וואר, ערקלערטע נון, דאס ער דער „משיח" זייא, פֿאָן דעם יעטצט אללגעמיין געשפּראָכען ווירד.

שבתי צבי פּרעדיגטע איבעראלל פֿאָלגענדע קאבבאליסטישע לעהרזעטצע: „פֿאָר דער אנקונפֿט דעם „משיח" מיססען דיא צערשפּרייטען עלעמענטע (ניצוצות) פֿאָן דען באָזען (קליפּות) ערלאָזט אונד בעפֿרייט ווערדען. זאָבאלד דאס באָזע פֿערניכטעט אָדער אונווירקזאם געמאכט ווירד, פֿאָלגט זאָגלייך דיא פֿערבעססערטע וועלט (עולם התקון), אונד דיא צייט דער גנאדע, דיא צייט דעם „משיח", איזט דא! דיעזעס ערלאָזונגס-ווערק קאנן נור דער פֿאָללברינגען, דער אים בעזיטצע איינער געלייטערטען זעעלע, אין דיא „קבלה" אויפֿס בעסטע איינגעוויהט איזט, מיט דער גייסטער-וועלט אין פֿערבינדונג שטעהט אונד דען צוזאממענהאנג צווישען דער אָבערען אונד אונטערען וועלט פֿערשטעהט. אלזאָ נור דער, דעם איינע לייטערע, דורך קיינע זינדע בעפֿלעקטע זעעלע איננעוואָהנע — אונד נור דער, דעססען קלארעם בליקע דיא געהיימניספֿאללען טיעפֿען דער האָהערען וועלטען, יא זעלבסט דאס גאָטטליכע וועזען, אָפֿפֿען ליעגען, קאנן דער „משיח" זיין — אונד פֿיר איינען זאָלכען האט זיך „שבתי צבי" געהאלטען.

געראדע אין דעם יאהרע 1648 (שנת ת"ח) אָפֿפֿענבארטע שבתי זיינען אנהענגערן, דאס ער דער „משיח" זייא. יא, ער שפּראך זאָגאר, דען שם „הוי"ה" זאָ אויס, וויא ער געשריעבען אונד פּונקטירט איזט, וואס דאָך לויט דער „גמרא" שטרענגע פֿערבאָטען איזט. שבתי ערלויבטע זיך אבער, דען גאָטטעס-נאמען פֿאלל אויסצושפּרעכען, אום דאמיט צו בעקונדען, דאס ער דער אייגענטליכע געזאנדטע אונד פֿערטרעטער גאָטטעס איזט! פֿיר דיעזעס פֿערגעהען האט איהן נון זיין אייגענער רבי, ר' יוסף איסקאפֿא, זאממט דעם איבריגען „בית דין" אין חרם געלעגט. עס ענטשטאנד נון איין גראָססער קאמפּף צווישען דען אנהענגערן אונד געגנערן דעם שבתי צבי, ביז דיעזער זיינע פֿאטערשטאדט סמירנא פֿערלאססען מוסטע.

געראדע דיעזע פֿערבאננונג אונד פֿערפֿאָלגונג ערענטען ערסט רעכט אין שבתי דאס געפֿיהל, דאס ער דער משיח זייא, דענן ער דייטעטע דאס „חבלי של משיח" אין דעם זיננע, דאס משיח זעלבער פֿיעלעס צו ליידען אונד פֿערפֿאָלגונגען אויסצושטעהען האבען ווירד. וואָהין שבתי קאם, פֿאנד ער אויך פֿיעלע אנהענגער, דענן ווערע שבתי איין ארמער שנאָררער געוועזען, זאָ העטטע מאן איהן לייכט פֿערשפּאָטעט, דא ער אבער פֿאָן זיינעם פֿאטער-הויזע אויס מיט געלד רייכליך פֿערזעהען וואר, זאָ האטטע יעדער פֿאָר איהם דען גראָססטען רעספּעקט. שבתי קאם נון נאָך קאָנסטאנטינאָפּעל, וואָ ער אן דעם דאָרטיגען בערדישען ר' אברהם היכיני איינען זיינער אייפֿריגסטען אנהענגער געפֿונדען. דיעזער ר' אברהם האט איהם איין אין איינער האָהלע איינגעפֿונדענעס מאנוסקריפּט (כתב יד) אין דיא הענדע געשפּיעלט, אין וועלכעם עס היעס: „איך, אברהם, וואר 40 יאהרע אין איינער האָהלע איינגעשלאָססען אונד וואר פֿערוואונדערט, דאס דיא צייט דער וואונדער נאָך ניכט געקאָממען איזט, דא האָרטע איך איינע שטיממע פֿאָן אָבען (בת קול) רופֿען: „איין זאָהן ווירד אים יאהרע שפ"ו (1626) געבאָרען, ווירד שבתי הייסען, אונד דער איזט דער וואהרע משיח אונד ווירד אָהנע וואפֿפֿען קריעג פֿיהרען!" — דיעזע שריפֿט דייטעטע נון שבתי אויף זיך אונד גלויבטע אן זיך זעלבער.

פֿאָן קאָנסטאנטינאָפּעל בעגאב זיך שבתי נאָך סאלאָניקי, וואָ ער פֿיעלע אנהענגער געוואנן. היער פֿיהרטע ער איין שטיק אויף, וואָדורך דיא צאהל זיינער אנהענגער זיך נאָך שטייגערטע. ער ליעס איין פֿייערליכעס פֿעסט בערייטען, צו וועלכעם ער זיינע אנהענגער געלאדען, ליעס זיך דאס „ספר תורה" ברינגען, קיססטע עס אונד זאגטע: „היעמיט הייראטע איך דיא תורה! דער משיח איזט דער זאָהן דעם הימעלס, דיא תורה איזט דיא הימעלס-טאָכטער, אונד וויר מיססען אין איינעם אונצערטרעננליכען בונדע פֿעראיינינט זיין!" —

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (קאמפף צווישען דען לינקען אונד דען ליבעראלען אין דער פראָווינץ.) אים אייזענבורגער קאָמיטאטע וואר דער קאמפף צווישען דען לינקען אונד ליבעראלען זייט יאהרען אין זעהר העפֿטיגער. אין אללען קאָמיטאטס-זיטצונגען קאם דיעזער ליידענשאַפֿטליכע קאמפף צום געלטונג. אויך אין דען בלעטטערן בעקעמפֿטען זיך ביידע פארטייען אונאויפֿהאָרליך. אן דער שפיטצע דער לינקען פארטייא דעם אייזענבורגער קאָמיטאטס שטאנד דער רייכסטאגס-דעפוטירטע דעניש פאזמאנדי, אן דער שפיטצע דער ליבעראלען פארטייא דער דאָרטיגע אָבערגעשפאַן העררן פֿאָן ראדאי. פֿאַר איניגען וואָכען פֿעראָפֿפֿענטליכטע פאזמאנדי אין איינעם שטיינאמאנגערער בלאטטע איינען זעהר בעליידיגענדען ארטיקעל געגען דען העררן אָבערגעשפאַן. עס ווארדע אין פֿאָלגע דעססען געגען פאזמאנדי איין פרעספראָצעס אנגעשטרענגט. אונד דא דאס פארלאמענט דעם געריכטע דאס איינשרייטען געגען דען דעפוטירטען פאזמאנדי געשטאטטעט האטטע, זאָ זאללטע דיא געריכטספֿערהאנדלונג אין שטיינאמאנגער אם 16 דיעזעס פֿאָרגענאָממען ווערדען. איגערוואַרטעטער ווייזע טראט איין פֿאלל איין, אין פֿאָלגע דעססען דיא געריכטספֿערהאנדלונג פֿארלייפֿיג ניכט אבגעהאלטען ווערדען קאָננטע. דער רעדאקטעור דעס לינקען בלאטטעס „דונאנטול", וועלכעס אין שטיינאמאנגער ערשיינט, איזט פלאָטצליך פֿאָן דער רעדאקציאָן צוריקגעטרעטען. אין דער לעטצטען פֿאָן איהם רעדיגירטען נוממער פֿעראָפֿפֿענטליכטע ער אבער איינען זעהר העפֿטיגען ארטיקעל געגען פאזמאנדי, דען פֿיהרער דער לינקען פארטייא אים אייזענבורגער קאָמיטאטע. — נון איילטע אבער דיעזער רעדאקטעור צו פאזמאנדי אונד זאגטע איהם: „איך האבע געגען זיא איינען העפֿטיגען ארטיקעל פֿעראָפֿפֿענטליכען מיססען, וייל מיר דער אָבערגעשפאַן געדראָהט האט, זאָנסט שאַנדאל-געשיכטען „אויס מיינער יוגענד" אין דעם בלאטטע דער ליבעראלען ערשיינען צו לאססען. איך מוסטע אלזאָ געהאָרכען, אונד ביטטע זיא אום האָכהערציגע פֿערצייהונג!" — פאזמאנדי פֿערציעה ווירקליך דעם אונגליקליכען רעדאקטעור, נאהם אבער אן דעם אָבערגעשפאַן ראכע דורך איינען ארטיקעל, דער פֿאלל שטעהענגען געגען איהן אונד דיא גאנצע ליבעראלע פארטייא אים אייזענבורגער קאָמיטאטע וואר. דער אָבערגעשפאַן פֿאָרדערטע נון העררן פאזמאנדי צו איינעם פיסטאָלען-דועלל הערויס, דאס אם 16-טען דיעזעס אין דער נעהע פֿאָן שטיינאמאנגער ווירקליך פֿאַר זיך גינג. שאָן נאך דעם ערסטען שוססע שטירצטע פאזמאנדי צוזאממען, דא דיא קוגעל איהם דען רעכטען שענקעל דורכבאָהרטע. — אויס דיעזעם גרונדע נון קאָננטע נאטירליך דיא געריכטס-פֿערהאנדלונג אים פרעס-פראָצעססע געגען פאזמאנדי אם 16-טען דיעזעס ניכט אבגעהאלטען ווערדען! דיא לינקע פארטייא בערייטעט איינען גראָסארטיגען פֿאקעלצוג פֿיר פאזמאנדי פֿאָר, דער יעדאָך ערסט נאך זיינער גענעזונג פֿעראנשטאלטעט ווערדען ווירד! — אללענפֿאללס זיעהט מאן, דאס דיא לינקען אונד ליבעראלען אין דער פראָווינץ ניכט מיט פאָליטישען גרינדען, זאָנדערן מיט פיסטאָלען-קוגעלן איהרער פארטייא דען זיעג ערריגנען וואָללען! דאס זינד טרויריגע ערשיינונגען אין איינעם שטאאטע, דער זיך צו דען געבילדעטען שטאאטען אייראָפאַס צעהלט!

* (צו פֿראנץ דעליטש 70-יעהריגעם געבורטסטאג.) וויר האבען אים פֿאָריגען בלאטטע מיטגעטהיילט, דאס דער יודענפֿריינדליכע פראָפֿעססאָר דר' פֿראנץ דעליטש עבען דאראן געהט, זיינען 70-יעהריגען געבורטסטאג צו פֿייערן, אונד דאס דר' יעללינעק אין וויען דיא יידישען קולטוסגעמיינדען נאכדריקליכסט אויפֿגעפֿאָרדערט, דאס זיא דיעזעם האָכפֿערדיענטען מאנגע ביי דיעזעם פֿייערליכען אנלאססע איהרע אנערקעננונג אונד דאנקבארקייט דורך בעגליקוואונשונגס-אדרעססען צום אויסדריקע ברינגען. — אין דער נייעסטען נוממער דער „נייצייט" ערזיכט נון פרעדיגער דר' יעללינעק דיא געמיינדען וויעדער, דאס זיא אין דיעזער בעציעהונג ניכטס טהון מאָגען, דא ער פֿאָן דען פֿערטרויטען פֿריינדען דעס בעריהמטען פראָפֿעססאָרס פֿערנאָממען, דאס איהן יעדע דיעספֿעלליגע קונדגעבונג אונאנגענעהם בעריהרען ווירדע! — נון, דעסטאָ בעססער! אין „שב ואל תעשה" איזט יא איממער איינער האנדלונג פֿאָרציצוציעהען, דיא פֿיעללייכט יעמאנדעם ניכט אנגענעהם זיין קאָננען! העררן דעליטש ווילל עבען צייגען, דאס ער דיא וואהרהייט אויך אָהנע אנשפרוך אויף אנערקעננונג אויסשפריכט!

* (אנטי-סעמיטען-קאָנגרעס אין פעסט.) דיא געסטריגען מאָרגען-בלעטטער ברינגען פֿאָלגענדע קורצע מיטטהיילונג: „דיא אנטי-סעמיטישען דעפוטירטען בעאבזיכטיגען, פֿיר דען 20-טען אויגוסט ל' י' איינען אנטי-סעמיטישען קאָנגרעס נאך פעסט איינצובערופֿען." — נון פֿריילייך! אים רייכסטאגע זעלבסט האבען דיא לייטע שאָן לענגסט אבגעווירטהשאַפֿטעט; אבער אויך אונטער דער לאנדעסבעפֿאָלקערונג צעהלען זיא נור וועניג אנהענגער. דעסהאלב געהט יעטצט איהר שטרעבען דאהין, דאס אנטי-סעמיטישע געזינדעל אויס גאנץ אייראָפאַ אין אונזערער הויפטשטאדט צוזאממענקאָממען צו לאססען, אום איינע נייע אויפֿרעגונג הערפֿאָרצורופֿען. האָפֿפֿענטליך ווירד דיא אונגארישע רעגיערונג רעכטצייטיג דיא געאייגנעטען פֿערפֿיגונגען טרעפֿפֿען, דאמיט דיא הויפטשטאדט דעס פֿרייען אונגארן ניכט דורך איינען אנטי-סעמיטישען קאָנגרעס בעזודעלט ווערדע.

* (וויעדער איין טהעאטער-בראנד!) דאס שאָנסטע טהעאטער דער פראָווינץ, נעמליך דאס ניי-ערבויטע טהעאטער אין אראד, ווארדע געסטערן גענצליך ניעדערגעבראננט. דיא אורזאכע דעס בראנדעס קאנן ניכט מיט בעשטיממטהייט אנגעגעבען ווערדען. דער פֿערלוסט איינעס מענשען-לעבענס איזט היעביי ניכט צו בעקלאגען, וואס אימממערהין אלס „גליק אים אונגליקע" צו בעטראכטען איזט!

איין גאנצער ראָמאן.

דיא „טריעסטער צייטונג" בעריכטעט איבער איינע זאָנדערבארע בעגעבענהייט, וועלכע וויר פֿיר זעהר אינטערעססאנט פֿינדען אונד זיא דער מיהע ווערטה האלטען, אויך אין אונזערער צייטונג מיטצוטהיילען.

דער זאָהן דעס רייכען באראָנס קאָניגשטיין אין טריעסט, איין קאטהאָליק, פֿערליעבטע זיך אין איין יידישעס מעדכען, נאמענס עליזע וואָלפֿנער. דיא ליעבע דעס באראָנס צום יידישען מעדכען שטייגערטע זיך פֿאָן טאג צו טאג —; אבער וויעדער דיא אלטע געשיכטע מיט דען פֿיעלען הינדערניססען. ער איין אדעליגער, זיא איינע בירגערליכע; ער איין קאטהאָליק, זיא איינע יידין. דאס וועהרע איינע מיסהייראטה, אונד קאָננטע עבען אויך נור אויף דעם וועגע דער נאָטה-ציוויל-עהע געשעהען. היעצו דער אויסדראָדענטליכע צאָרן דער עלטערן דעס באראָנס — אונד דיא ווייגערונג דעס יידישען מעדכענס, דען באראָן צו הייראטהען. בעפֿאָר ער זיך צום יודענטהום בעקעהרט. — וואס אלזאָ טהון?

נון, פֿערליעבטע ווייססען זיך באלד צו העלפֿען; דער באראָן וואוסטע — זאָ היעס עס — דריא איבער טריעסט נאך ירושלים וואנדערנדע ראבבינער אויפֿצוטרייבען, דיא איהן דורך איינע אָפעראציאָן אין דען בונד אברהמ'ס אויפֿגענאָממען אונד איהן דאנן מיט דער עליזע וואָלפֿנער אים געהיימען טרויטען.

היעמיט וועהרע דיא געשיכטע צו ענדע. דער באראָן וואר יא רעגעלרעכטער יודע אונד נאך יידישעם געזעטצע מיט דער יידין רעגעלרעכט געטרויט. עליזע וואָלפֿנער וואר אללעין שטעהענד,

---

פֿאָלליעטאָן.

ריקקעהר דער יודען נאך ענגלאנד.

(21-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„ערשריק ניכט, מיין שילער!" (זאגטע ראָבעקליף) האסט דוא נאך קיינען אלטען יודען געזעהען? היער שטעהט ער פֿאַר אונס אונד איך זעטצע אין דיך זאָ פֿיעל פֿערטרויען, דאס דוא דיעזען מיינען יידישען פֿריינד היער ניכט פֿעראטהען ווירסט. איך קעננע איהן שאָן לאנגע, קעננע איהן פֿאָן פערזאָנאל, האללאנד אויס, אונד דורך איינע זאָנדערבארע פֿיגונג נאָטטעס בעגעגנעטע ער מיר אויף ענגלישעם באָדען, דען לייידער איין יודע נאך ניכט בעטרעטען דאַרף. וויר שטרייטען היער זאָעבען איבער דען צייטפונקט דער מעססיאס-אנקונפֿט. מיין פֿריינד דע ווידאל בעהויפטעט, דאס דיעזע נאָך הייער (אים יאהרע 1648) ערפֿאָלגען ווירד."

„מערקווערדיג אונד זאָנדערבאר!" ריעף דר' ראָטשעסטער אויס. —

„וואס איזט היער דאס מערקווירדיגע אונד זאָנדערבארע?" פֿראגטע דר' ראָבעקליף.

„האָרעט, מיין טהיירער לעהרער! איהר קעננעט מיינען ברודער, דען וויללי‌אם ראָטשעסטער. ער איזט בעזיטצער דעס ערסטען האנדעלסהויזעס פֿאָן ענגלאנד, דעססען געשעפֿטע ביז נאך דעם אָריענטע אויסגעדעהנט זינד. ער האט זיינען אגענטען אונד פֿערטרעטער זאָגאַר אויך אין אזיען — אונד דער פֿערטרעטער זיינעס האנדעלסהויזעס אין סמירנא שריעב זאָעבען אן מיינען ברודער, דאס דאָרט איין יידישער מעססיאס אויפֿגעטויכט זייא. דער אגענט מיינעס ברודערס פֿערבייטעטע נעמליך אויך אים אָריענטע דיא לעהרען דער ענגלישען פוריטאנער, דאס דיא צייט דעס 5-טען 1000-יעהריגען הימעל-רייכעס אונד דער צייטפונקט דער ערלאָזונג נאהע זייא, דיעזע לעהרען ווירקטען אויך אים אָריענטע בעגייסטערנד — אונד פלאָטצליך ערהאָב זיך איין וואונדער-שאָנער, ערסט 22 יאהרע אלטער איזראעליט מיט דעם רופֿע: „איך בין דער מעססיאס!"

„וואס זאגט איהר דא?" (ריעף יעטצט דע ווידאל) „איזט דאס וואהר?"

„יא, דער בריעף לויטעט זאָ. איך האבע איהן זעלבער געלעזען! (זאגטע ראָטשעסטער) איך האבע איהן זאָגאַר מיטגעבראכט, אום איהן מיינעם לעהרער צו צייגען. — היער איזט ער!"

דער בריעף ווארדע נון פֿערלעזען; דע ווידאל האָרטע עס מיט גראָסטעם אינטערעססע. דער אינהאלט דיעזעס בריעפֿעס ווירד מאנכען פֿאָן אונזערען לעזערן בעקאננט זיין — עס איזט נעמליך דיא געשיכטע פֿאָן שבתי צבי, וועלכער זיך עבען אין יענעם יאהרע אלס „משיח" פֿערקינדען ליעס. דאָך וואָללען וויר פֿיר דיאיעניגען, וועלכע דיעזע געשיכטע ניכט זאָ גענויא קעננען, דיעזע אין קירצע מיטטהיילען, דא זיא אויסערדעם מאנכעס נייע אונד אינטערעססאנטע ענטהאַלט, וואס אין דען ביזהעריגען געשיכטען איבער שבתי צבי ניכט געשטאנדען.

שבתי צבי ווארדע אים יאהרע 1626 אין סמירנא (קליין-אזיען) געבאָרען. ער וואר עבענפֿאללס פֿאָן שפאנישער אבקונפֿט אונד מאכטע דורך זיינע שאָנע אייסערע ערשיינונג אונד זיין זאנפֿטעס איינגענעהמענדעס וועזען שאָן אלס קנאבע פֿיעל אויפֿזעהען. ער וואס גראָס געוואכסען, וואָהלגעשטאלטעט, האטטע שאָנעס שווארצעס בארט- אונד קאָפּף-האאר אונד איינע וואָהלקלינגענדע שפראכע אונד איינע ליעבליכע געזאנגס-שטיממע. שאָן אלס קנאבע האטטע ער איינע נייגונג צום אויסערגעוואָהנליכען, איבערליעס זיך גערנע אין דער איינזאמקייט זיינער פֿאנטאזיע. ער נאהם אן דען שפיעלען דער קנאבען ניכט טהייל אונד טהאט איבערהויפט ניעמאלס דאס, וואס דיא יוגענד גערנע טהוט. זיין רבי וואר דער בעריהמטע ראבבינער פֿאָן סמירנא (איזמיר) ר' יוסף איסקאפא (דער מחבר דעס ראש יוסף על הטורים). אבער שאָן אלס יינגלינג בעשעפֿטיגטע ער זיך ליעבער מיט דער „קבלה", אלס מיט דער „גמרא". ער פֿאסטעטע, קאסטייעטע זיינען לייב אונד באדעטע זיך אָפֿט אים מעערע ביי טאג אונד נאכט, אים ווינטער אונד אים זאָממער, זאָ דאס זיין לייב פֿאָן דען זעע-באדערן איינען וואָהל-גערוך האטטע, וואס פֿיר זיינע אנהענגער פֿאָן גראָסער בעדייטונג וואר. צום ווייבליכען געשלעכטע פֿיהלטע שבתי גאר קיינע נייגונג. ער הייראטעטע איינע וואונדערשאָנע פֿרויא, בעריהרטע זיא אבער ניכט, זאָ דאס זיא זיך פֿאָן איהם שיידען מוסטע. ער הייראטעטע זאָדאנן איינע צווייטע, עבענפֿאללס וואונדער-שאָנע פֿרויא, וועלכע ער אבער עבענפֿאללס ניכט בעריהרטע. אלס מאן איהן אום דען גרונד בעפֿראגטע, דא זאגטע ער: „לויט דער קבלה דעס ר' יצחק לוריא' בין איך איבערצייגט, דאס קיינעס דיעזער ביידען ווייבערן מיין „זווג" וואר!" — שאָן אלס 20 יעהריגער מאנן האטטע ער איינען גראָסען אנהאנג; דיא מייסטען וואָרען פֿאָן זיינער שאָנען זינגשטיממע היננעריססען.

דער פֿאטער פֿאָן שבתי צבי היעס מרדכי צבי. ער שטאנד מיט איינעם ענגלישען האנדעלסהויזע אין פֿערבינדונג, פֿיהרטע דעססען אויפֿטרעגע מיט שטרענגער עהרליכ-